

Vlaanderen
is zorgzaam samenleven

WEGWIJZERS BEROEPSGEHEIM

1 BEROEPEN IN DE GRIJZE ZONE

Auteurs

Tim Opgenhaffen & Johan Put

DEPARTEMENT
WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID & GEZIN

Het Instituut voor Sociaal Recht van de KU Leuven heeft, in het kader van een onderzoeksproject over beroepsgeheim in de hulpverlening in opdracht van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, vijf thematische “wegwijzers beroepsgeheim” ontwikkeld. De wegwijzers zijn voornamelijk gericht op het beleidsniveau van de zorgactoren. Zij reiken een kader aan waarmee een sector, organisatie, verantwoordelijke... de juiste richting kan bepalen in het omgaan met complexe vraagstukken over beroepsgeheim en informatiedeling.

Je vindt de wegwijzers op de website www.law.kuleuven.be/isr/beroepsgeheim. Wie nood heeft aan een diepgaandere juridische analyse of een denkkader rond een welbepaalde problematiek, kan het boek *Beroepsgeheim en hulpverlening* raadplegen, waarvan een nieuwe uitgave in het najaar 2018 verschijnt bij uitgeverij die Keure.

De vijf wegwijzers behandelen de volgende thema's:

- 1 Wegwijzer 1 – Beroepen in de grijze zone**
Hoe bepaal je wie onderworpen is aan het beroepsgeheim? Hoe kan je voor jezelf of voor jouw gesprekspartner uitklaren of de spelregels van het beroepsgeheim van toepassing zijn? Deze wegwijzer reikt een stappenplan aan om na te gaan wie een beroepsgeheim heeft.
- 2 Wegwijzer 2 – Beroepsgeheim en discretieplicht**
Hoe bepaal je wie onderworpen is aan een discretieplicht? Voor welke informatie geldt een discretieplicht? Hoe verhoudt het beroepsgeheim zich t.o.v. de discretieplicht? Deze wegwijzer klaart uit met welke spelregels je moet rekening houden wanneer je onderworpen bent aan een discretieplicht.
- 3 Wegwijzer 3 – Samenwerking in de hulpverlening**
Kunnen hulpverleners onderling informatie uitwisselen? Welke voorwaarden moeten vervuld zijn opdat je zonder schending van het beroepsgeheim op structurele wijze kan samenwerken in de hulpverlening? Deze wegwijzer biedt een overzicht van de uitzonderingsgronden die samenwerking mogelijk maken en vestigt de aandacht op specifieke knelpunten die kunnen opduiken.
- 4 Wegwijzer 4 – Meldrechten en meldplichten**
Als de (maatschappelijke) veiligheid of de integriteit van een cliënt in het gedrang komt, kan het noodzakelijk zijn om een beroep te doen op politie of justitie. Wanneer kan, mag of moet een hulpverlener melden aan politie of justitie? Deze wegwijzer klaart uit welke mogelijkheden het recht biedt en of er sprake is van een meldrecht, dan wel een meldplicht.
- 5 Wegwijzer 5 – Casusoverleg**
Politie, justitie en hulpverlening kunnen samen overleggen. Artikel 458ter van het Strafwetboek biedt een wettelijk kader voor casusoverleg. Maar wat houdt dit precies in? Wie kan deelnemen aan zo'n overleg en hoe organiseer je het? Deze wegwijzer reikt een kader aan waarbinnen een casusoverleg kan worden georganiseerd en vestigt de aandacht op de aspecten die moeten worden uitgeklaard vooraleer je kan deelnemen aan een casusoverleg.

Wegwijzers beroepsgeheim

1 Beroepen in de grijze zone

Hoe bepaal je wie onderworpen is aan het beroepsgeheim?

Hoe kan je voor jezelf of voor jouw gesprekspartner uitklaren of de spelregels van het beroepsgeheim van toepassing zijn?

Deze wegwijzer reikt een stappenplan aan om na te gaan wie beroepsgeheim heeft.

INHOUD

1	SITUERING	2
2	WAT IS 'HET BEROEPSGEHEIM' OOK ALWEER?	3
3	ENKELE BASISNOTIES BIJ HET AFBAKENEN VAN HET TOEPASSINGSGEBIED	4
3.1	Een basisregel brengt kleur in de grijze zone	4
3.2	De rol van de rechter bij de afbakening van het toepassingsgebied	4
3.3	Niets is evident...	5
4	EEN STAPPENPLAN OM NA TE GAAN WIE BEROEPSGEHEIM HEEFT	6

1 SITUERING

Ben ik in de vertrouwensfunctie die ik uitoefen, gebonden aan de regels over het beroepsgeheim? In elke casus over beroepsgeheim is dit de eerste vraag om te stellen. Het is immers zinloos om na te gaan of een uitzondering op het beroepsgeheim informatiedeling toelaat, als de regels over het beroepsgeheim niet van toepassing zijn. Hoewel de vraag of iemand beroepsgeheim heeft evident lijkt, is het antwoord dat helemaal niet. Het aantal personen dat in de zorgsector actief is, neemt immers toe; nu eens creëert de wetgever een nieuwe functie – bijvoorbeeld de *schakelteams internering* – dan weer ontstaat een functie vanuit de praktijk – bijvoorbeeld een casuscoördinator of een buurtbemiddelaar. Hoewel deze functies met vertrouwelijke informatie omgaan, is het vaak niet in één oogopslag duidelijk of ze beroepsgeheim hebben.

In tijden waarin samenwerking tussen hulpverleners en communicatiekanalen met justitie vanzelfsprekender worden, is het van belang om te weten wie beroepsgeheim heeft (*zie hierover wegwijzers 3, 4 en 5*). Voor geheimhouders zijn de spelregels over informatiedeling immers fundamenteel verschillend. Ze hebben een geheimhoudingsplicht tegenover derden die slechts in specifieke gevallen kan of moet wijken. Wie buiten deze gevallen informatie bekendmaakt, is strafbaar. Hoewel ook wie een functie zonder beroepsgeheim uitoefent contractueel vertrouwelijkheid kan garanderen, zijn de garanties minder sterk. Zo geeft deze vertrouwelijkheid de beroepsbeoefenaar o.a. niet het recht om te zwijgen wanneer hij voor de rechter getuigt (*zie hierover wegwijzer 2*).

Daarom gaat deze werkmap na wie beroepsgeheim heeft. De basisregel hierbij is dat beroepsgeheim is voorbehouden voor personen die functies uitoefenen waarvan de maatschappij vindt dat de vertrouwelijkheid die noodzakelijk is voor het uitoefenen van de functie in de regel primeert op andere belangen. Dit gebeurt hetzij expliciet doordat een bevoegde wetgever het beroepsgeheim in de wet van toepassing verklaart, hetzij impliciet doordat de maatschappelijke erkenning van de noodzakelijke vertrouwensfunctie blijkt uit een geheel aan wettelijke elementen, hetzij doordat de maatschappelijke erkenning van de noodzakelijke vertrouwensfunctie blijkt uit de traditie of de gewoonte.

2 WAT IS ‘HET BEROEPSGEHEIM’ OOK ALWEER?

Het beroepsgeheim is slechts van toepassing op een beperkt aantal afgelijnde vertrouwensfuncties. Hiervan vindt de maatschappij dat de vertrouwelijkheid die noodzakelijk is voor het uitoefenen van de functie in de regel sterker doorweegt dan andere belangen, zoals de strafrechtelijke waarheidsvinding, efficiënte informatie-doorstroming binnen de hulpverlening of communicatie met het netwerk van de cliënt. De garantie van vertrouwelijkheid en een eventuele straf als stok achter de deur zijn de toegangspoort voor de cliënt die zich enkel bloot geeft als hij erop kan vertrouwen dat wat de geheimhouder ziet, hoort of vermoedt, binnenskamers blijft.

Artikel 458 Strafwetboek:

“Geneesheren, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte (of voor een parlementaire onderzoekscommissie) getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet, het decreet of de ordonnantie hen verplicht of toelaat die geheimen bekend te maken, worden gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot drie jaar en een geldboete van honderd euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen.”

Vanuit deze optiek is ‘geheim’ een ruim begrip. Alle uit de vertrouwensfunctie vernomen informatie die van nature geheim is of toevertrouwd is met de bedoeling ze niet verder te verspreiden, valt onder het toepassingsgebied van het beroepsgeheim. Vaak speelt de context een rol. Zo is het feit dat een cliënt aanklopt bij een geheimplichtige in principe een geheim, maar is dit moeilijk vol te houden indien de politie na een verkeersongeval op de openbare weg navraagt wie het slachtoffer is en of hij gehospitaliseerd werd. Ook geanonimiseerde informatie is niet geheim, voor zover de identiteit van de persoon niet te achterhalen of te vermoeden is.

Wanneer een persoon aan het beroepsgeheim gebonden is en de informatie die hij heeft geheim is, is de bekendmaking ervan verboden. Ook ‘bekendmaking’ is hierbij een ruim begrip. Elke overdracht van informatie valt onder het toepassingsgebied van het beroepsgeheim. Dit betekent dat een geheimhouder het beroepsgeheim niet enkel schendt wanneer hij een dossier doorgeeft of over een cliënt vertelt, maar ook wanneer hij iemand bewust laat meelesen of meeluisteren. Omdat het beroepsgeheim vertrekt vanuit de verhouding van één cliënt (of een cliëntensysteem) en in beginsel één beroepsbeoefenaar, is elke bekendmaking door de geheimhouder buiten deze één op één verhouding verboden. Dit betekent dat een geheimhouder verplicht is om te zwijgen tegen collega’s, administratieve medewerkers, hiërarchisch oversten, familieleden, etc. Het gaat bovendien niet op om te zeggen dat de bekendmaking een cliënt geen kwaad berokkent en daarom toegestaan is. Elke opzettelijke bekendmaking is strafbaar, ook wanneer de geheimhouder de cliënt hiermee wil helpen.

Dat het beroepsgeheim de toegangspoort tot een vertrouwensfunctie bewaakt, brengt met zich mee dat het niet enkel de individuele cliënt beschermt. Het beroepsgeheim bestaat ook in het belang van de samenleving als geheel. Bovendien hebben ook andere geheimhouders er belang bij dat hun collega’s het beroepsgeheim respecteren. Het is dan ook niet toevallig dat het tuchtrecht hier veel aandacht aan besteedt.

Toch is het beroepsgeheim niet absoluut en moet of kan het belang dat de cliënt, de samenleving en de beroepsbeoefenaar heeft bij het geheimhouden van de informatie aan de kant geschoven worden wanneer een hoger belang zich aandient. Het recht erkent drie van dergelijke belangen: de waarheidsvinding, de veiligheid of integriteit van personen en de hulpverlening aan de cliënt. Deze belangen monden uit in een beperkt aantal spreekrechten en spreekplichten.

3 ENKELE BASISNOTIES BIJ HET AFBAKENEN VAN HET TOEPASSINGSGEBIED

3.1 EEN BASISREGEL BRENGT KLEUR IN DE GRIJZE ZONE

Hoewel artikel 458 van het Strafwetboek “alle personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen” tot geheimhouding verplicht, is niet iedereen die met vertrouwelijke informatie omgaat geheimplichtig. Volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie is het beroepsgeheim immers voorbehouden voor vertrouwensfuncties waarvan het noodzakelijk vertrouwelijke karakter door de wet, de traditie of de gewoonte erkend wordt.

De erkenning als geheimhouder is essentieel. Een persoon bepaalt niet zelf of hij beroepsgeheim heeft. Dat is de taak van de wet, de traditie of de gewoonte. De wet vormt hierbij de bron bij uitstek. De wetgever heeft het beroepsgeheim ingevoerd; hij is dus ook verantwoordelijk voor de invulling ervan. In tal van bijzondere wetten neemt de wetgever deze taak ter harte door er in op te nemen dat wie een bepaald beroep uitoefent, in een bepaalde sector werkt of een bepaalde taak uitvoert zich aan het beroepsgeheim dient te houden. Soms echter lijkt de wetgever dit te zijn vergeten, maar blijkt uit het geheel aan wettelijke elementen dat de wetgever ervan uitgaat dat een persoon aan het beroepsgeheim gehouden is. In uitzonderlijke gevallen kan ook de traditie of de gewoonte een gelijkaardige rol vervullen.

Op basis van het voorgaande kan volgende **basisregel** gehanteerd worden:

Het beroepsgeheim is voorbehouden voor personen die functies uitoefenen waarvan de maatschappij vindt dat de vertrouwelijkheid die noodzakelijk is voor het uitoefenen van de functie in de regel primeert op andere belangen. Dit gebeurt hetzij expliciet doordat een bevoegde wetgever het beroepsgeheim in de wet van toepassing verklaart, hetzij impliciet doordat de maatschappelijke erkenning van de noodzakelijke vertrouwensfunctie blijkt uit een geheel aan wettelijke elementen, hetzij doordat de maatschappelijke erkenning van de noodzakelijke vertrouwensfunctie blijkt uit de traditie of de gewoonte.

3.2 DE ROL VAN DE RECHTER BIJ DE AFBAKENING VAN HET TOEPASSINGSGEBIED

Of een persoon aan het beroepsgeheim gebonden is, wordt in algemene bewoordingen bepaald door de wetgever. Deze algemene bewoordingen moeten echter op het concrete geval toegepast worden. Hoewel het laatste woord hierbij aan de rechter toekomt, moet de betrokkene of hij die hem adviseert inschatten of *de specifieke persoon in de specifieke casus* beroepsgeheim heeft.

Het oordeel van de rechter in eerdere casussen is hierbij richtinggevend, maar niet absoluut. De hiernaast louter ter illustratie weergegeven voorbeelden van uitspraken, moeten dan ook in deze zin gelezen worden. Omdat de rechter oordeelt in specifieke gevallen, is het mogelijk dat gelijkaardige situaties in de toekomst tot een ander besluit leiden. Zo kunnen nieuwe wettelijke of maatschappelijke elementen leiden tot een evoluerend standpunt, of kunnen contextuele elementen tot een andere uitkomst leiden. Bovendien heeft de rechter zich niet over elk geval uitgesproken. Met name in de zorgsector zijn uitspraken over het toepassingsgebied van het beroepsgeheim uiterst zeldzaam.

	
Advocaat	“Technisch raadsman”
Arts	Administratie ziekenhuis
Directie ziekenhuis	Bankier
Ombudsdienst	Bedrijfsjurist
Priester	Effectenmakelaar
Psycholoog	Gezinsbegeleidster
Vertaler	Onthaal ziekenhuis
	Verzekeringsmaatschappij

3.3 NIETS IS EVIDENT...

In de praktijk, en soms ook in de wetenschappelijke literatuur, leven een aantal misverstanden over het toepassingsgebied van het beroepsgeheim. Twee voorbeelden daarvan:

1. Uit het woord *beroepsgeheim* wordt soms verkeerdelijk afgeleid dat artikel 458 van het Strafwetboek enkel van toepassing is op wie een beroep uitoefent. Dat is niet zo. Het beroepsgeheim staat open voor elke vertrouwensfunctie, ongeacht de hoedanigheid van de persoon. Ook vrijwilligers, stagiairs, studenten en andere personen zonder professionele hoedanigheid *kunnen* geheimhouder zijn.
2. De vereiste van een vertrouwensfunctie wordt soms gekoppeld aan het begrip vertrouwens*relatie*. Het begrip relatie leidt al snel tot de conclusie dat er direct contact met de cliënt moet zijn, dat het vertrouwen van de cliënt door persoonlijk contact gewonnen moet worden of dat de verhouding met de cliënt langdurig en standvastig moet zijn. Ook dat is niet zo. Persoonlijk of langdurig contact is geen noodzakelijke voorwaarde voor het beroepsgeheim. Zo kunnen ook personen die de cliënt nooit ontmoet heeft – bijvoorbeeld de arts die klinisch bioloog is – of personen waaraan de cliënt verplicht gegevens moet medelen maar waarmee hij geen band heeft – bijvoorbeeld een controlearts – beroepsgeheim hebben.

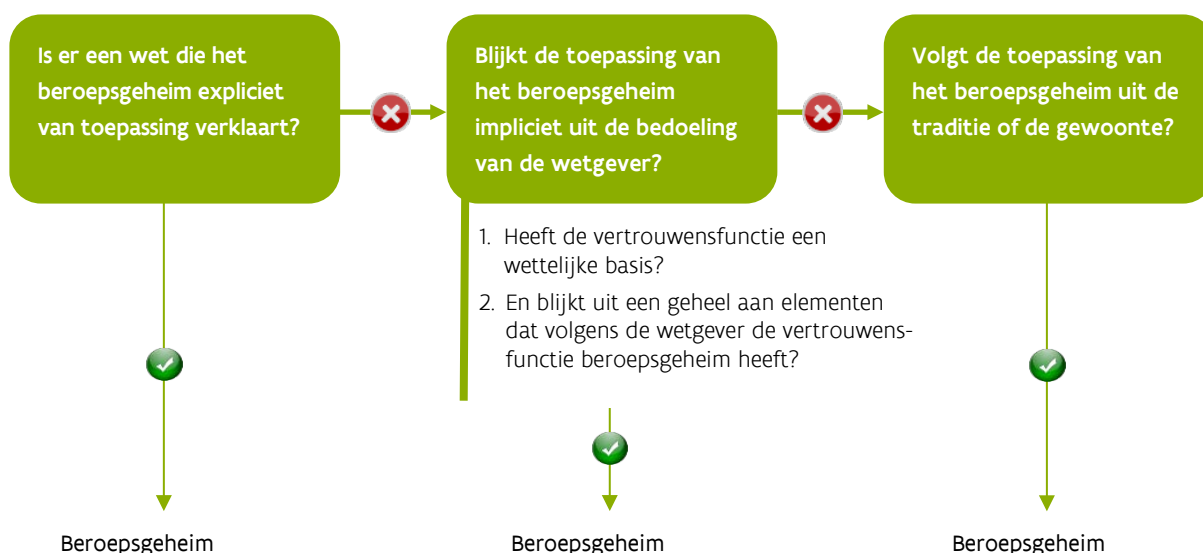
4 EEN STAPPENPLAN OM NA TE GAAN WIE BEROEPSGEHEIM HEEFT

Nagaan wie beroepsgeheim heeft is niet altijd even eenvoudig, zeker niet wanneer de wettekst zelf in alle talen zwijgt. In dat geval moet worden nagegaan of het belang van geheimhouding volgens de samenleving opweegt tegen andere belangen. Aan het beroepsgeheim is immers een maatschappelijke kost verbonden. Eenmaal een persoon beroepsgeheim heeft, zijn andere belangen, zoals de strafrechtelijke waarheidsvinding, efficiënte informatiedoorstroming binnen de hulpverlening of communicatie met het netwerk van de cliënt ondergeschikt.

Het beroepsgeheim beperkt zich bijgevolg tot die vertrouwensfuncties waarvan de samenleving de geheimhouding hoger acht dan deze andere waarden.

- ⚠ Het is niet aan de persoon die de functie uitoefent om te beslissen of zijn vertrouwensfunctie van maatschappelijk belang is. Deze taak is voorbehouden aan de wetgever, al kunnen de traditie en de gewoonte een ondersteunende rol krijgen. De vereiste van een wettelijke basis (die in omvang kan verschillen) heeft tot gevolg dat vertrouwensfuncties zonder wettelijke erkenning (bijvoorbeeld de casuscoördinator in een stedelijk daklozenproject) geen beroepsgeheim hebben.
- ⚠ Tot nu toe houden de rechtsleer en de rechtspraak consequent vol dat in vertrouwensfuncties waarin louter materiële belangen op het spel staan – zoals de financiële beroepen – de geheimhouding niet in het belang van de samenleving is, zodat ze geen beroepsgeheim hebben. Ook in andere gevallen – denk aan de kapper, de boezemvriend en de klusjesman – is het onmiddellijk duidelijk dat de samenleving weinig belang heeft bij de geheimhouding.

De afbakening van het beroepsgeheim rust dus niet bij de persoon zelf maar is in de eerste plaats de taak van de wetgever. Dit volgt ook uit de eerder geformuleerde basisregel. Deze basisregel kan als stappenplan gebruikt worden.

STAP 1 - Is er een wet die het beroepsgeheim expliciet van toepassing verklaart?

De maatschappelijke erkenning van de vertrouwensfunctie is het duidelijkst wanneer de wetgever het beroepsgeheim uitdrukkelijk van toepassing verklaart. Zo moeten artsen, apothekers en vroedvrouwen enkel naar de tekst van artikel 458 van het Strafwetboek te kijken om te weten dat ze beroepsgeheim hebben. De voorbije decennia is deze lijst verder aangevuld, niet in het Strafwetboek zelf, maar in bijzondere wetgeving die ernaar verwijst.

De lijst van vertrouwensfuncties waarvan de wetgever het beroepsgeheim erkent is lang en diffuus. Enkele relevante voorbeelden uit de zorgsector staan hieronder opgelijst. Hierbij valt op dat de wetgever op verschillende manieren te werk gaat. Soms kent de wetgever het beroepsgeheim toe aan een beroep, dan weer aan een hele sector, of nog aan de uitvoering van een specifieke taak.

✓ 112-centra ✓ Acupuncturist ✓ Afgevaardigde erkende niet-confessionele gemeenschap ✓ Apotheker ✓ Arts ✓ Bemiddelaar met erkende opdracht ✓ Centra Geestelijke Gezondheidszorg ✓ Centra voor Algemeen Welzijnswerk ✓ Centra voor Leerlingenbegeleiding ✓ Centra voor Teleonthaal ✓ Child Focus ✓ Chiropractor ✓ Controlearts werknemers ✓ Deskundige/lid kansspelcommissie ✓ Dienst behandeling schadevergoedingen FMO ✓ Dienst maatschappelijk onderzoek interlandelijke adoptie ✓ Disciplinaire raad orde van dierenartsen ✓ Erkende steunpunten adoptie ✓ Federale ombudsdiensten ✓ Federale ombudsman ✓ Heelkundige ✓ Homeopaat ✓ Kinderrechtencommissariaat ✓ Kinderrechtencommissaris ✓ Lid beheerscomité OCMW-ziekenhuis ✓ Lid beheerscomité of technisch comité fonds voor arbeidsongevallen ✓ Lid deskundigencomité dierenwelzijn	✓ Lid disciplinaire raad psychologencommissie ✓ Lid OCMW-raad ✓ Moreel consulent bij de krijgsmacht ✓ Officier van gezondheid ✓ Openbare Centra Maatschappelijk Welzijn ✓ Orde van artsen ✓ Osteopaat ✓ Preventieadviseur op het werk ✓ Secretariaatsmedewerker kansspelcommissie ✓ Vertrouwenspersoon op het werk ✓ Vroedvrouw ✓ Wie gegevens verwerkt voor Child Focus ✓ Wie kennis krijgt van sociale gegevens van persoonlijke aard in het kader van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid ✓ Wie meewerkt aan de toepassing van het Decreet Integrale Jeugdhulp ✓ Wie rechtshulp of juridische bijstand verleent in gevangnissen ✓ Wie toezicht houdt op de naleving van de voorwaarden wet voorlopige hechtenis ✓ Wie werkt met vertrouwelijke gegevens die door het Informatie- en Adviescentrum inzake de schadelijke sektarische organisaties worden ingezameld ✓ Wie zijn medewerking verleent aan de toepassing van de euthanasiewet ✓ Wie zijn medewerking verleent aan de toepassing van de wet houdende oprichting van een commissie voor de evaluatie van de wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking ✓ Zorg- en bijstandsverleners

Beroepen met beroepsgeheim

Ten eerste benoemt de wetgever personen die bepaalde beroepen uitoefenen als geheimhouder. Het beroepsgeheim van een persoon volgt hierbij niet uit het diploma dat een persoon toelaat om het beroep uit te oefenen, maar uit de uitoefening zelf. Een acupuncturist heeft slechts beroepsgeheim wanneer hij handelt als acupuncturist. Geeft deze persoon daarnaast ook sessies mindfulness, dan valt dit buiten zijn beroepsgeheim als acupuncturist. Het beroepsgeheim gaat dus niet verder dan wat de wetgever als onderdeel van het beroep beschouwt. Hierbij moet ook de geschiedenis van de wet in het achterhoofd gehouden worden. Wanneer de wetgever in 1867 de schending van het beroepsgeheim van artsen strafbaar stelde, bestonden er nog geen adviserende en controlerende artsen. Er mag dan ook niet zomaar vanuit gegaan worden dat zij geneesheren zijn in de zin van artikel 458 van het Strafwetboek.

Sectoren met beroepsgeheim

Ten tweede worden hele sectoren onder het toepassingsgebied van het beroepsgeheim gebracht. De wet spreekt in dat geval van “alle personeelsleden”, “alle medewerkers” of nog ruimer “iedereen” die in de sector actief is. Deze ruime omschrijving omvat ook personen die occasioneel met vertrouwelijke informatie in aanraking komen, zoals ondersteunend of leidinggevend personeel. Zo heeft een onthaalmedewerker of een klusjesman van het OCMW beroepsgeheim omdat de wetgever de geheimhouding op de hele sector van toepassing verklaart.

Sectorbepalingen moeten letterlijk gelezen worden. Wanneer de wet spreekt over een personeelslid, mag dit niet worden verruimd tot vrijwilligers en stagiairs. Voor deze personen moet er worden nagegaan of ze via één van de andere stappen onder het toepassingsgebied van het beroepsgeheim vallen.

- ⚠ Dat het beroepsgeheim voor de hele sector geldt, is geen vrijgeleide om binnen de sector informatie uit te wisselen buiten de uitzonderingen van het beroepsgeheim om. Het brede toepassingsgebied is immers enkel bedoeld om de geheimhouding te garanderen wanneer een medewerker met vertrouwelijke informatie in contact komt.

Specifieke taken met beroepsgeheim

Tot slot erkent de wetgever het beroepsgeheim van personen wanneer ze in specifieke gevallen met bepaalde informatie in aanraking komen. Zo heeft een leerkracht, die over algemeen geen beroepsgeheim heeft, wel beroepsgeheim wanneer hij als wettelijk erkende vertrouwenspersoon meewerkt aan de uitvoering van het Decreet Integrale Jeugdhulp. Het beroepsgeheim blijft in dat geval beperkt tot de door de wet afgebakende omvang. De vaak brede formulering van dergelijke bepalingen leidt ertoe dat personen die niet professioneel actief zijn, maar wel erkend worden als personen die dergelijke functies uitvoeren, in de uitoefening van die functies, beroepsgeheim hebben.

- ⚠ Een bepaling die een vertrouwensfunctie onder het toepassingsgebied van het beroepsgeheim brengt, moet van wetgevende aard zijn. Een door een beroepsgroep of sector opgestelde deontologie die niet door de wetgever bekrachtigd is, kan het strafrechtelijke beroepsgeheim niet van toepassing verklaren. Ook een loutere overeenkomst tot geheimhouding brengt een persoon niet onder het toepassingsgebied van artikel 458 van het Strafwetboek. Hetzelfde geldt voor koninklijke besluiten of uitvoeringsbesluiten. De scheiding der machten verzet er zich immers tegen dat de uitvoerende macht het toepassingsgebied van de strafwet verder uitbreidt, tenzij de wetgevende macht deze bevoegdheid uitdrukkelijk gedelegeerd heeft. Nochtans zijn er tal van koninklijke besluiten die een vertrouwensfunctie onder het toepassingsgebied van artikel 458 van het Strafwetboek (Sw.) brengen, terwijl ze hiertoe onbevoegd zijn. Voor deze gevallen moet via de tweede stap worden nagegaan of de toepassing van het beroepsgeheim tot de bedoeling behoort van de wetgever die wel bevoegd is.

- ⚠ Niet steeds blijkt even duidelijk uit de tekst of de wetgever het beroepsgeheim van toepassing wilde verklaren. Zo spreekt de wetgever soms in vage bewoordingen over een 'plicht tot geheimhouding' zonder naar 'het beroepsgeheim' of artikel 458 Sw. te verwijzen. In dat geval moet – onder andere via de parlementaire werkzaamheden – worden nagegaan of de wetgever hiermee het beroepsgeheim bedoelt. Ook wanneer de wetgever stelt dat de 'straffen van artikel 458 Sw.' van toepassing zijn, mag niet worden aangenomen dat een persoon onder het toepassingsgebied van artikel 458 Sw. valt.

STAP 2 - Blijkt de toepassing van het beroepsgeheim impliciet uit de bedoeling van de wetgever?

Vaak is de positiebepaling echter moeilijker; de meeste wetteksten gaan immers niet of niet duidelijk in op het beroepsgeheim van een beroep, sector of taak, ook al zou men dat verwachten. Dit sluit niet uit dat de wetgever toch de bedoeling gehad heeft om een vertrouwensfunctie op te richten of te erkennen en aan deze functie het beroepsgeheim te koppelen omdat het vertrouwen noodzakelijk is. In dat geval moet de toepassing van artikel 458 van het Strafwetboek blijken uit een geheel aan elementen die de bedoeling van de wetgever blootleggen.

Bij het maken van deze beoordeling moeten twee stappen gezet worden.

1. Heeft de vertrouwensfunctie een wettelijke basis?

Ten eerste moet nagegaan worden of er een wettelijke basis is die de vertrouwensfunctie instelt of erkent. Het beroepsgeheim vloeit immers steeds voort uit de wil van de wetgever, niet uit de wil van de praktijk. Het is dan ook nodig om na te gaan of een vertrouwensfunctie die in de praktijk bestaat, in meerdere of mindere mate ingevoerd is of erkend wordt door de wetgever.

Waar ga ik op zoek?

⇒ In wetten, decreten, ordonnanties

Wat zoek ik?

⇒ Een wettelijke basis voor het beroep, de functie binnen een sector of de

Net als in de eerste stap kan het hierbij gaan om de wettelijke erkenning van een specifiek beroep (bv. het advocatenberoep), van een sector (bv. de medische sector) of van een specifieke taak (bv. het sociaal tolken). Ook een combinatie is mogelijk. Wanneer een gehele sector erkend wordt, is het belangrijk ook na te gaan of de medewerking van een persoon in de sector wettelijk erkend wordt. Zo wordt bijvoorbeeld de

medische sector wel erkend, maar is dat niet het geval voor de positie van IT'ers of secretariaatspersoneel binnen deze sector.

De omvang van de wettelijke erkenning is vaak sterk verschillend. Bepaalde vertrouwensfuncties – zoals de advocaat – hebben een duidelijke wettelijke basis met een omschreven profiel, vereiste beroepskwalificaties, een beroepsorde en een deontologische code. Andere vertrouwensfuncties zijn minder gereguleerd. Zo beperkt de erkenning van de schakelteams internering zich tot enkele korte wettelijke passages. Dergelijke smallere wettelijke basis sluit de maatschappelijke erkenning niet uit; een minimale erkenning van de vertrouwensfunctie volstaat.

STAP 3 - Volgt de toepassing van het beroepsgeheim uit de traditie of de gewoonte?

Soms erkent of regelt de wet de tussenkomst van een persoon in een vertrouwensfunctie niet. Voor vele beroepen, sectoren of taken is er geen wettelijke basis. Dit is uiteraard geen probleem, al kunnen deze functies in principe geen beroepsgeheim hebben. Het beroepsgeheim heeft immers in meerdere of mindere mate een wettelijke basis nodig. Indien een gemeente bijvoorbeeld op eigen initiatief en zonder wettelijke basis een functie ontwikkelt waaraan ze geheimhouding verbindt, dan is deze geheimhoudingsplicht geen beroepsgeheim (zie *hierover wegwijzer* 2).

Niettemin kan er in uitzonderlijke gevallen een beroep gedaan worden op de traditie of de gewoonte om het beroepsgeheim in een bepaalde functie te erkennen, ook al is er geen wettelijke basis die deze functie met een opdracht belast. Dit is het geval wanneer een persoon actief is in een sector waarin het maatschappelijke belang van het

Welke vragen stel ik me?

- ⇒ Werk ik samen met personen met beroepsgeheim?
- ⇒ Is mijn omgang met geheimen absoluut noodzakelijk (onvermijdbaar)?
- ⇒ Wordt dit algemeen aanvaard?

beroepsgeheim wettelijk erkend is, en zijn tussenkomst in deze sector noodzakelijk, maar niet wettelijk erkend is. Zo kan men vandaag bijvoorbeeld niet om de gecentraliseerde facturatedienst van een ziekenhuis heen. Personen binnen deze facturatedienst zijn dan ook geheimplichtig voor zover het absoluut onvermijdelijk is dat ze met geheimen in aanraking komen. De wettelijke basis voor hun beroepsgeheim volgt hierbij niet uit de wettelijke erkenning van hun functie, maar uit de door de traditie of gewoonte erkende tussenkomst in een sector waarin de wetgever de vertrouwelijkheid als noodzakelijk erkent.

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Karine Moykens
Secretaris-generaal
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Koning Albert II-laan 35 bus 30
1030 Brussel

Samenstelling

Anne-Sophie Versweyvelt, Johan Put, Tim Opgenhaffen - Instituut voor Sociaal Recht KU Leuven
www.law.kuleuven.be/isr/beroepsgeheim

Onderzoek uitgevoerd in het kader van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
www.steunpuntwvg.be

Productcoördinatie en vormgeving

Afdeling Beleidsinformatie, Communicatie en Kennis
Team Communicatie

Depotnummer

D/2018/3241/278

Uitgave

Oktober 2018

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Koning Albert II-laan 35 bus 30

1030 Brussel

info@wvg.vlaanderen.be

www.departementwvg.be